

Entrevista a Sharon Weinberger

Des de l'11-S ens hem acostumat
a un estat de guerra permanent

Joan Canela

Sharon Weinberger (San Francisco, 1972) és una investigadora i periodista atípica. Tot i defensar idees progressistes, està especialitzada en defensa i assumptes de seguretat. Editora d'aquests temes en la revista *The Intercept*, ha publicat diversos llibres, el darrer dels quals és *The Imagineers of War: The Untold Story of DARPA, the Pentagon Agency that Changed the World* (Hardcover, 2017). Un viatge a les profunditats d'una de les agències de defensa més desconegudes dels EUA, la que s'encarrega d'imaginar i dissenyar les armes del futur.

DARPA (Agència de Projectes de Recerca Avançada en Defensa, per les seues sigles angleses) és molt menys coneguda que altres germanes seues com la CIA o la NSA. Però al llibre vosté defensa que té una importància cabdal. Com s'explica aquest «perfil baix»?

DARPA no és una agència d'operacions, sinó de recerca. A més, sovint treballa de forma molt discreta i la gent no sap què està fent exactament, no és el tipus d'activitat que arriba al gran públic. I en

conseqüència, la gran majoria de la gent no sap que molts dels avanços tecnològics dels quals gaudeixen tenen un origen militar i només després han tingut un desenvolupament civil.

Hi ha casos, com els drons, en què aquest origen militar és molt clar, però el que no se sap és que tenen els seus orígens en recerques de la DARPA de la dècada dels vuitanta. En altres productes, com els dispositius de reconeixement de veu dels mòbils, el consumidor ni tan sols és conscient d'aquest origen militar.

Un altre exemple: els cotxes de conducció automàtica —que encara no són operatius però que ho seran prompte— van començar a dissenyar-se en una competició pel desert que va promoure DARPA a mitjans de la dècada del 2000. El primer guanyador d'aquest torneig després va treballar per a Google. Deu anys després, poca gent recorda que aquest va ser un projecte de DARPA.

Pensa que DARPA té una imatge pública millor que altres agències? La relació amb la ciència en certa forma maquillaria la relació amb la guerra?

Una de les raons d'aquesta bona imatge és Arpanet, que és un dels predecessors d'Internet [en aquella època la DARPA s'anomenava ARPA] i el projecte de l'agència més exitós de la seua història. I també és el més conegut, ja que Internet es fa servir per a pràcticament tot.

Què pensa sobre la responsabilitat ètica dels científics que col·laboren amb aquestes investigacions?

Aquesta és una pregunta interessant, perquè ací no paren de fer-me-la i pense que no és una qüestió que es plantege massa als EUA. Allà els militars financen programes en ciència i tecnologia des de la guerra freda, probablement més que a qualsevol altre lloc del món, i no hi ha cap debat en la comunitat científica pel que fa a possibles problemes ètics per a col·laborar-hi. Probablement perquè als EUA les forces armades són molt populars, sobretot des de la Segona Guerra Mundial. Només durant la Guerra del Vietnam va baixar una mica aquesta popularitat, però es va recuperar ràpidament.

Els problemes ètics vénen donats sobretot per les investigacions en alguns camps concrets, com la neurociència i els tests amb humans. En aquestes àrees que impliquen éssers humans sí que hi ha un debat molt viu sobre els límits morals.

Però després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001 la mateixa població americana s'ha convertit en objectiu d'algunes d'aquestes noves armes i tècniques, sobretot les que tenen relació amb el control social i l'espionatge. Vosté mateixa ha seguit de prop el cas d'Edward Snowden.

Cert. Tot el debat sobre la gestió de les dades i la privacitat ha deslegitimada en certa mesura les agències de seguretat i DARPA ha desenvolupat alguns projectes tecnològics en aquest sentit.

DARPA va ser auditada pel Congrés. Fa deu anys es va aprovar el nou programa de l'agència centrat en l'Afganistan i no va haver cap tipus de debat sobre possibles problemes ètics. La població americana no té cap problema a finançar la recerca militar si és contra enemics exteriors, però els dubtes creixen si aquesta tecnologia es dirigeix cap a l'interior. És la ironia de l'assumpte.

Vosté ha definit DARPA com la «més exitosa agència de recerca». Quines creu que són les claus principals d'aquest èxit: el pressupost, el sistema organitzatiu o la «motivació patriòtica» dels seus projectes?

Hi ha dos factors que són molt importants i molt evidents. El primer és el seu pressupost, que és elevadíssim en comparació amb la resta d'institucions de recerca, ja siguin públiques o privades. La segona és la flexibilitat de la seua estructura. DARPA té molts pocs treballadors permanents i tots els seus científics són contractats externs que treballen per projectes, que poden durar entre dos i quatre anys; poques vegades superen aquest termini. Aquesta és una estructura que li permet canviar molt ràpidament els projectes i les prioritats.

Però el tercer factor, la motivació patriòtica, s'oblida sovint, encara que jo pense que no és tant una qüestió ideològica com de model. DARPA té un sol client: el Pentàgon. Que no és un client *normal*, ni per la seua capacitat ni pels seus propòsits. I això els permet desenvolupar uns projectes de magnituds no assumibles per ningú més i, sovint, amb un propòsit *difús*. El que vull dir amb això és que només són *experiments*, no hi ha cap necessitat d'un resultat clar i que, a més, siga rendible a curt termini o a mitjà termini. Això ho exemplifiquen alguns projectes que explique en el llibre, com l'intent de crear una cúpula nuclear que protegisca tots els EUA. És difícil pensar un projecte més ambiciós i amb menys sentit que aquest, i, amb tot, es va intentar als anys cinquanta i s'hi van dedicar molts diners.

Quin altre inversor en tecnologia crearia un sistema com el GPS, que inclou posar en òrbita un gran nombre de satèl·lits i una inversió de milers de milions? Doncs la DARPA té un client interessat en la tecnologia i que, a més, ho pot pagar.

Eisenhower va advertir al poble americà, fa més de cinquanta anys, sobre el poder del complex militar-industrial en els afers polítics. Fins a quin punt DARPA és part d'aquest complex i els seus elevats pressupostos són més una finalitat en si mateixa que un instrument per aconseguir uns objectius?

Sí, DARPA és part d'aquest complex industrial-militar, però en una mesura menor que altres parts del Pentàgon. Té més relació amb empreses d'investigació més petites que amb els grans fabricants d'armes.

Però fent una recerca sobre alguns dels principals avanços de DARPA, com «l'avió invisible» *Have Blue*, es troben associats a grans empreses armamentístiques que els presenten com a propis, en aquest cas la Lockheed [un dels principals fabricants d'armes dels EUA].

Bé, tothom vol quedar-se el crèdit de les innovacions (riu). Però el tema no és tant si DARPA és un instrument o una finalitat en si mateixa, sinó saber si és una agència de seguretat o de recerca. Durant la Guerra del Vietnam, el seu objectiu era mirar de reduir les baixes de soldats nord-americans; aquest és un objectiu noble. Però avui, quina n'és la finalitat? Quina relació té el DARPA amb l'amenaça de l'extremisme? Amb Corea del Nord? L'objectiu és només tecnològic? Crec que el dubte que estenalla l'agència va més per ací.

Sovint, mirant els projectes de DARPA tens la sensació que aquests són els giny tecnològics per si mateixos. Sembla que diguen «ara farem una màquina que ens permetrà fer això»; però per què? Per què vols fer-ho, això? Amb quin objectiu? I no sembla que es facen aquesta pregunta.

En cert sentit, han contribuït els avanços de DARPA a crear el mite de la «guerra sense baixes»?

Aquest és un mite cert des del moment en què no hi ha cap pilot en un país estranger que pugui ser abatut o capturat. Això és indiscutible, i no crec que siga un mite.

I això fins a quin punt ha provocat que hi haja més guerres? Aquestes són políticament gratis?

No són totalment gratis políticament parlant, però és evident que, sense baixes americanes, les guerres tenen un cost polític molt més baix. I l'evidència és que tenim una generació que ha crescut en un país on el seu estat natural és la guerra. Abans de l'11-S això no era així; tu sabies quan començava una

guerra i quan acabava i hi havia moments en què no n'hi havia cap. Ara, però, hem normalitzat la guerra permanent, hi estem de forma continuada. La vida normal és estar en guerra.

Jo estic a favor de la seguretat nacional. No estic en contra dels militars ni del Pentàgon, però estar permanentment en guerra és dolent per a qualsevol societat.

En el llibre presenta els drons com un dels grans èxits de DARPA. Això és evident en termes tecnològics, però militars també? Llegint les notícies tinc la sensació que juguen el mateix paper que podia jugar el napalm durant la Guerra del Vietnam —que vosté descriu com un gran fracàs— en el sentit que crea més insurgents dels que mata.

Això és així, no hi ha cap dubte. Personalment, pense que són un desastre. Per a mi la millor prova que els assassinats no funcionen és que portem setze anys cometent-ne i seguim tenint molts enemics. Potser més que abans i tot.

Sí, matem aquest líder terrorista i després l'altre i l'altre, però al final del dia no veiem que el final de la guerra estiga més a prop. Clarament, això no és un èxit. Mira l'Afganistan, mira l'Iraq... Quan tens una visió global te n'adones de la limitació d'aquestes tecnologies.

DARPA va ser una de les primeres organitzacions a incloure científics socials —sociòlegs, antropòlegs, psicòlegs, etc.— en el disseny de les guerres. Això ha canviat d'alguna forma les guerres?

Bé, DARPA va fer alguns experiments en aquest sentit durant la Guerra del Vietnam, però després de tot, aquest camp va deixar de ser prioritari i ja només ha desenvolupat programes basats en les ciències socials de manera molt puntual.

Una de les obsessions d'aquests programes d'investigació social era entendre les motivacions dels insurgents, el perquè d'enfrontar-se als EUA. Després de les invasions de l'Afganistan i l'Iraq sembla que els EUA tenen el mateix problema de comprensió, que no hagen avançat massa en la seua resolució.

Efectivament. Aquesta és una història interessant. Sí que hi va haver un esforç molt gran durant la Guerra del Vietnam que no va donar massa resultats. DARPA va abandonar totalment aquesta línia. Després de les invasions de l'Iraq i l'Afganistan, com has apuntat, ens hem adonat que teníem el mateix problema. Llavors, el Pentàgon —que no DARPA— torna a interessar-se per les ciències socials i per enviar politòlegs i antropòlegs al conflicte.

Però DARPA ha canviat molt i les seues tasques en ciències socials són molt limitades. Allò que més s'hi acosta és un programa informàtic que pretén preveure el proper conflicte, però està plantejat més com un problema matemàtic que social.

Sovint, en el llibre es refereix a armes que «no podem ni imaginar» però, en realitat, hi ha molta imaginació. Només cal fer una petita recerca en Internet per trobar tot tipus de teories sobre armes secretes dels EUA. Fins al punt que hi ha gent que argumenta que els EUA tenen armes que poden provocar terratrèmols o coses així. Com es poden diferenciar les investigacions reals en noves armes de les teories de la conspiració de tipus paranoic?

És molt difícil. Jo llig cada dia sobre les teories de la conspiració i és difícil separar la realitat de la ficció. Al final, l'origen de totes aquestes teories és el secretisme. La meua preferida és el projecte HAARP [Programa d'Investigació d'Aurora Activa d'Alta Freqüència, en les sigles angleses], que va ser un programa d'estudi de la ionosfera cancel·lat oficialment el 2014. Va ser molt controvertit, perquè diferents institucions com la Duma russa van considerar que es tractava d'una arma, i nombroses teories de la conspiració l'han acusat de provocar des de terratrèmols fins a inundacions o sequeres. La majoria de teories boges al voltant del HAARP són simplement increïbles i moltes d'aquestes, contradictòries. S'ha definit un projecte de recerca com si fos una arma i no ho és, però al final el problema és que molts d'aquests projectes de les agències de defensa, inclosa DARPA, són molt secrets i això dona peu a tot tipus de teories de la conspiració.

